Cofinanțat de Uniunea Europeană

Expert-Grup Centru Analitic Independent

Institutul pentru Politici și Reforme Europene

EESC Eastern Europe Studies Centre

KONRAD ADENAUER STIFTUNG

bugetul meu .md

Bugetarea bazată pe drepturile omului

Autor: Sava Tatiana, Fala Alexandru

Proiectul este cofinanțat de Uniunea Europeană și Fundația Konrad Adenauer

Notă de limitare a responsabilității

Această publicație a fost elaborată în cadrul proiectului „Informează, abilitează și acționează! Societatea civilă pentru o mai bună guvernanță bugetară în Moldova", care este implementat de Centrul Analitic Independent „Expert-Grup", în calitate de partener principal, în consorțiu cu Fundația Konrad Adenauer (KAS, Germania), Centrul pentru Studii Est-Europene (CSEE, Lituania) și Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE). Proiectul este cofinanțat de Uniunea Europeană și Fundația Konrad Adenauer. Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reprezintă neapărat punctele de vedere ale Uniunii Europene și Fundației Konrad Adenauer.

CUPRINS

DESPRE GHID 3

De ce avem nevoie de acest ghid? 3

Care sunt obiectivele acestui ghid? 3

Ce informații conține acest ghid? 3

Cine poate utiliza acest ghid? 4

Cum pot fi utilizate recomandările din ghid? 4

ASPECTE GENERALE PRIVIND BUGETAREA ORIENTATĂ PE DREPTURILE OMULUI 5

CE ÎNSEAMNĂ BUGETAREA SENSIBILĂ LA GEN?. 7

INSTITUȚIONALIZAREA BUGETĂRII SENSIBILE LA GEN LA NIVEL LOCAL... 10

Condițiile necesare pentru instituționalizarea bugetării sensibile la gen... 10

Bugetarea sensibilă la gen prin prisma etapelor procesului bugetar 13

INSTRUMENTELE SPECIFICE IMPLEMENTĂRII BUGETĂRII SENSIBILE LA GEN 18

ANEXE 22

Anexa 1. Proiectul *G+* (Andaluzia, Spania) 22

Anexa 2. Studiul pentru analiza bugetului distinct pe gen (Elveția, 1996) 23

Anexa 3. Acțiuni pe parcursul procesului bugetar 24

DESPRE GHID

De ce avem nevoie de acest ghid?

„Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pentru anii 2017- 2021" a identificat lipsa unor abilități adecvate pentru promovarea bugetării de gen în rândul actorilor-cheie ca una dintre constrângerile privind integrarea dimensiunii de gen în strategiile de dezvoltare la nivel local. Aceasta a dus la elaborarea unor bugete care nu răspund în mod adecvat nevoilor, constrângerilor și intereselor bărbaților și femeilor, ale băieților și fetelor și ale grupurilor defavorizate. Prin urmare, orientările privind bugetul de gen au fost concepute pentru a ajuta diferiții actori implicați în procesul de planificare și bugetare în recunoașterea și abordarea genului în planurile și bugetele lor.

Care sunt obiectivele acestui ghid?

1. Oferirea unei înțelegeri comune a bugetării pe sexe între APL și părțile interesate;
2. Ghidarea în procesul dezvoltării și implementării inițiativelor / intervențiilor care promovează egalitatea de gen și drepturilor omului;
3. Furnizarea recomandărilor privind pașii și procedurile cheie care pot fi întreprinse în cadrul APL pentru instituționalizarea bugetării sensibile la dimensiunea de gen;
4. Oferirea unor repere conceptuale și metodologice cu privire la modul de evaluare a impactului planurilor de dezvoltare a APL și a bugetelor asupra bărbaților și femeilor, băieților și fetelor;
5. Pentru a măsura progresul înregistrat de APL în transpunerea politicilor și angajamentelor privind egalitatea de gen în acțiuni concrete în beneficiul bărbaților, femeilor, băieți și fete.

Ce informații conține acest ghid?

Acest ghid are drept scop prezentarea conceptului bugetării orientate pe drepturile omului, iar o atenție sporită se va acorda bugetării sensibile la gen. Această abordare se datorează faptului că în prezent există o experiență bogată la nivel internațional privind bugetarea sensibilă la gen. La rândul său, experiența existentă poate fi preluată și utilizată în promovarea altor inițiative dedicate bugetării orientate pe drepturile omului. Astfel, anumite practici asociate bugetării sensibile la gen pot fi replicate pentru a implementarea unor proiecte bugetare ce sunt orienta spre alte categorii defavorizate.

În ghid sunt descrise și analizate metodele și cadrul în care etapele procesului bugetar realizate la nivel local pot fi aliniate la drepturile omului/egalitatea de gen, pentru a asigura reprezentarea intereselor tuturor cetățenilor din comunitate. Utilizatorilor ghidului li se recomandă să întreprindă intervențiile propuse la fiecare dintre etapele de planificare și bugetare pentru a se asigura că drepturile omului/egalitatea de gen sunt integrate (Vezi Ghidul Procesul Bugetar la nivel local). Astfel, în cele ce urmează, pentru fiecare etapă a procesului bugetar, vor fi prezentați pașii cheie pentru promovarea bugetării sensibile la gen și altor dimensiuni ale bugetării orientate pe drepturile omului, modul în care acestea trebuie realizate, cadrul de responsabilitate și indicatorii de performanță.

Cine poate utiliza acest ghid?

- Factorii de decizie la toate nivelurile (consilieri locali al APL I și APLII);
- Implementatori de politici (direcțiile de planificare tehnică, direcțiile specializate);
- Organizațiile societății civile (OSC);
- Membrii comunității;
- Facilitatori de dezvoltare comunitară.

Este recomandat ca părțile interesate menționate mai sus să fie instruiți pe trei dimensiuni pentru a putea aplica recomandările din acest ghid:

- Bugetarea orientată pe drepturile omului;
- Includerea în cadrului strategic al abordărilor bazate orientate drepturile omului;
- Gender mainstreaming (abordare strategică ce presupunea asigurarea egalității de gen).

Cum pot fi utilizate recomandările din ghid?

Recomandările trebuie utilizate pentru toate programele și proiectele implementate de către Autoritățile Publice Locale, concomitent cu planificarea și alocarea resurselor pentru dezvoltarea localităților. Pentru a asigura o implementare mai bună a abordărilor bazate pe drepturile omului în procesul bugetar, ar fi oportună, analizarea comună a recomandările din acest document cu propunerile din alte materiale metodologice, cum ar fi: Ghidul de participare în procesul bugetar, Ghidul privind proces bugetar la nivel local, Ghidul privind audieri publice.

Recomandările din acest ghid sunt bazate și formulate astfel încât să reflecte procesele cheie din procesul bugetar, aliniindu-le la cadrul strategic de dezvoltare al autorității publice locale și cuprind următoarele aspecte:

- Identificarea nevoilor și a problemelor;
- Prioritizarea nevoilor și problemelor;
- Identificarea și evaluarea investițiilor;
- Pregătirea documentului-cadru bugetar local;
- Identificarea proiectului / investițiilor care trebuie gestionate de APL;
- Discutarea proiectelor de planuri sectoriale și bugete de către direcțiile specializate la nivel local/raional;
- Monitorizarea și evaluarea planurilor de dezvoltare locale.

ASPECTE GENERALE PRIVIND BUGETAREA ORIENTATĂ PE DREPTURILE OMULUI

Bugetul reprezintă unul dintre cele mai importante documente de politici ale guvernului, care arată modul în care obiectivele anuale și multianuale vor fi prioritizate și atinse. Bugetele urmăresc scopul general de asigura dezvoltarea societății prin asigurarea accesului cetățenilor la bunurile și serviciile publice, cum ar fi: învățământul obligatoriu până la o anumită vârstă, asistența socială, serviciile de sănătate. Totuși în modelele tradiționale bugetarea se realizează bazându-se pe premise economice, fără a acorda o atenție sporită drepturilor omului. Abordările moderne vin cu o altă viziune: atingerea prosperității, poate fi realizată prin sporirea echității și asigurarea accesului echilibrat la serviciile publice ale tuturor grupurilor sociale. În acest context trebuie menționată **bugetarea orientată pe drepturile omului** (BODO). BODO presupune realizarea nevoilor fundamentale ale oamenilor și să consolidarea echității în cadrul societății. BODO se atinge în cadrul unui proces participativ, transparent, în care deciziile privind cheltuirea și colectarea de banilor publici sunt luate direct de către oameni, în special de reprezentanții categoriilor defavorizate. În fond, se poate de susținut că aproape toate alocările și cheltuielile guvernamentale sunt orientate spre asigurarea drepturilor omului, deoarece contribuie la dezvoltarea societății. Totuși, am putea vorbi de o anumită diferențiere a cheltuielilor „legate de drepturile omului", deși această distincție este foarte vagă. Astfel, avem cheltuieli direct legate de drepturile omului, în această categorie ar intra alocările pentru justiție, educație sau sănătate. De asemenea, am avea cheltuieli care contribuie indirect la realizarea drepturilor omului, cum ar fi: finanțarea publică a cercetărilor științifice sau a misiunilor diplomatice.

Pentru a asigura implementarea BODO, această dimensiune trebuie să facă parte dintr-un proces mai amplu, decât propriu-zis etapele bugetării. Înainte de realizarea exercițiului bugetar trebuie de elaborat documentele de politici ce sunt sensibile la normele privind drepturile omului[1]. Apoi, bugetul trebuie formulat, astfel încât să contribuie la realizării programelor prevăzute în documentele de politici.

Cadrul prin care dimensiunea drepturilor omului este încorporată în procesul bugetar trebuie să țină cont de următoarele elemente:

- **Realizarea progresivă**, care presupune amplificare setului de măsuri orientate spre consolidarea drepturilor grupurilor marginalizate. Realizarea progresivă trebuie să se producă permanent, să nu depindă de creșterea economică, ci necesită „utilizarea eficientă a resurselor disponibile". Statul trebuie să demonstreze că cu resursele disponibile a depus toate eforturile pentru a progresa în domeniul drepturile economice, sociale și culturale;
- **Asigurarea obligatorie a unui set minim de drepturi ale omului.** Statul are obligația de a asigura cel puțin un nivel minim al drepturilor economice, sociale și culturale.

[1] Blyberg A., Human Rights Budgeting and Budget Analysis, Comisia Scoțiană pentru Drepturile Omului

Aceste nivel protejează dreptul unei persoane la un nivel de viață decent și se referă la garantarea dreptului la sănătate, educație, securitate socială;

- **Accesibilitatea -** un drept este accesibil dacă oamenii nu sunt limitați în realizarea acestuia. Mai mult, cu cât sunt mai mulți oameni care au acces egal la un drept, cu atât este mai accesibil. Statul prin intermediul deciziilor bugetare pot face ca educația, securitatea socială și asistența juridică să fie mai mult sau mai puțin accesibile;
- **Non-regresul** presupune că statul nu trebuie să regreseze în progresele înregistrate în realizarea drepturilor omului[2].

În cadrul BODO un rol semnificativ îl joacă **bugetarea sensibilă la gen** (BSG). Bugetarea drepturilor omului cuprinde eforturi pentru a asigura nediscriminarea și avansarea egalității tuturor persoanelor, inclusiv a femeilor, copiilor, săracilor, minorităților, persoanelor în vârstă, persoanelor cu necesități speciale. În acest context, bugetarea sensibilă la gen este o parte componentă a BODO. Obiectivul fundamental al bugetării sensibile la gen se referă la ajustarea procesului bugetar în vederea promovării egalității de gen ca parte integrantă a drepturilor omului.

[2] Adaptat de autori în baza studiului preluat de pe https://www.flac.ie/assets/files/pdf/flac_briefing_on_human_rights_approach_to_budgeting.pdf

CE ÎNSEAMNĂ BUGETAREA SENSIBILĂ LA GEN?

La nivel internațional are o largă acceptarea definiția care reprezintă bugetarea sensibilă la drept un exercițiu de integrare a genurilor în procesul bugetar. Această abordare presupune o evaluare a bugetelor prin prisma impactului asupra reprezentanților sexului feminin și masculin, încorporarea perspectivei de gen în toate etapele procesului bugetar și restructurarea veniturilor și cheltuielilor pentru a promova egalitatea de gen (Consiliul Europei, 2009). Bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen introduce o „perspectivă privind egalitatea de gen în procesul bugetar pentru a asigura o alocare eficientă a resurselor pe baza nevoilor identificate și pentru a restructura veniturile și cheltuielile pentru a consolida egalitatea de gen și abilitarea femeilor, fetelor". Bugetarea de gen este un instrument complementar pentru integrarea genului și reprezintă un instrument cu potențial considerabil pentru promovarea schimbărilor structurale necesare, permițând reducerea discriminării în spațiul public (Villagomez, 2004). Se consideră că BSG acoperă aspecte precum: analiza problemelor, restructurarea bugetului pentru a obține rezultate privind egalitatea de gen și integrarea sistematică a genului în toate procesele bugetare.

În acest context, în scopul prezentei analizei bugetarea sensibilă la gen a fost definită drept **integrarea perspectivei clare de gen în contextul general al procesului bugetar, prin utilizarea unor procedee speciale și instrumente analitice, în vederea promovării politicilor receptive la gen**. Această definiție recunoaște amploarea și natura largă a procesului bugetar și presupune că orice instrument sau intervenție care se încadrează în acest domeniu este, în principiu, o abordare de „bugetare sensibilă la gen". De asemenea, definiția recunoaște, că procesul bugetar nu vizează direct „egalitatea de gen", ci se axează, mai degrabă, pe acumularea/alocarea resurselor și pe politicile publice. Ori anume prin politicile care răspund de gen sunt cele care vizează direct rezultatele privind egalitatea de gen.

Bugetarea sensibilă la gen poate fi descrisă prin următoarele teze:

- Vizează integrarea aspectului de gender în finanțele publice și politica economică, astfel încât o țară să opereze cu bugete generale care să includă o perspectivă dedicată egalității de gen;
- **Bugetarea sensibilă la gen nu înseamnă un buget separat pentru femei**, ci presupune analiza impactului oricărei forme de cheltuieli publice sau metodei de creștere a veniturilor bugetare asupra femeilor și fetelor, comparativ cu bărbații și băieții. **La fel, nu este vorba despre o sumă egală cheltuită pentru femei și bărbați, ci dacă cheltuielile sunt adecvate nevoilor femeilor și bărbaților**;
- Presupune remodelarea alocării cheltuielilor și colectării veniturile, astfel încât să se țină cont de nevoile și prioritățile diferite ale femeilor și bărbaților;
- Nu se referă doar la faza de elaborarea a bugetelor, ci implică și urmărirea implementării și evaluarea impactului alocărilor bugetare asupra satisfacerii diferitor nevoi ale femeilor și bărbaților și asupra promovării egalității de gen;
- Abordările BSG pot fi aplicate și pentru alte categorii de inegalități, cum ar fi vârsta, apartenența religioasă sau etnică, starea civilă, averea sau locul de reședință (urban / rural, provincii diferite).

Totodată BSG nu trebuie privită doar în contextul realizării echității sociale. Astfel, atingerea egalității de gen aduce, de asemenea, și beneficii socio-economice imense. Mai multe studii au arătat că reducerea inegalității de gen are efecte pozitive și duce la îmbunătățirea stării de sănătate a copiilor, la creșterea productivității muncii și la accelerarea creșterii economice. Promovarea bugetării sensibile la gen contribuie la obținerea egalității de gen și asigură o creștere economică mai durabilă și mai inclusivă. Pe lângă efectele socio-economice benefice, BSG oferă multiple avantaje guvernelor care le implementează, cum ar fi:

- Transformă bugetul într-un instrument mai puternic pentru realizarea politicilor privind egalitatea de gen și eliminarea discriminării în societate;
- Crește gradul de conștientizare și înțelegere în rândul factorilor de decizie privind modul în care bugetele și politicile afectează diferite categorii sociale;
- Promovează o mai mare responsabilitate pentru utilizarea resurselor publice, în special față de femei;
- Contribuie la utilizarea eficientă a resurselor publice - inegalitatea de gen poate duce la pierderi majore în eficiența economică și dezvoltarea umană;
- Determină sporirea transparenței, deoarece face bugetul inteligibil pentru toată lumea și încurajează o participare mai mare a publicului;

Datorită importanței și avantajelor sale, mai multe state prin politicile sale publice au inclus dimensiunea sensibilă la gen în procesul bugetar. Inițiativele privind bugetarea sensibilă la gen au fost realizate sub diferite forme de-a lungul mai multor ani. Australia a fost pionieră și a pilotat încercările de bugetare a genurilor din 1984, ca răspuns la apelurile activiștilor pentru drepturile femeilor. Peste 90 de țări au experimentat o formă de bugetare a genurilor în ultimul deceniu (OCDE, 2014b). Un exemplu de succes în promovarea BSG o reprezintă experiența regiunii Andaluzia din Spania. În 2015 2/3 din programele bugetare din Andaluzia erau calificate ca deținând potențialul de influențare a situației în domeniul gender (Anexa 1). Printre cele mai recente exemple poate fi menționată Austria, care în 2013 a introdus bugetarea pe sexe ca parte a unui pachet mai larg de reforme de bugetare a performanței[3]. De asemenea, este de remarcat faptul că, de-a lungul anilor, printre primele state care au implementat BSG nu au fost membre ai OCDE și aici ne referim la țări precum India, Filipine și Indonezia. Totodată, existența experienței la nivel internațional privind bugetare sensibile la gen permite preluarea și transferarea practicilor și cunoștințelor asupra altor inițiative BODO în domenii precum:

- evaluarea diferențelor dintre influențele cheltuielilor bugetare asupra diferitor grupuri sociale;
- dezagregarea datelor, ceea ce ar permite identificarea unor situații discriminatorii în cazul în care informațiile agregate nu oferă o asemenea imagine;
- utilizarea indicatorilor de performanță pentru a evalua impactul bugetului .

Republica Moldova încearcă să urmeze această tendință ce se înregistrează la nivel global și și-a asumat o serie de angajamente odată cu semnarea unor acte internaționale care vizează asigurarea egalității de gen. Acestea dictează cadrul general de politici care urmează să fie implementat în prevederile legislației naționale. Printre cele mai importante tratate în

[3] http://www.oecd.org/gender/Gender-Budgeting-in-OECD-countries.pdf

domeniul asigurării egalității de gen la care Republica Moldova este parte merită de menționat:

- **Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor** (1979) care prevede angajamentele guvernelor semnatare în eliminarea barierelor pentru participarea femeilor la viața publică și sunt legate de cele patru dimensiuni principale ale bugetelor: venituri, cheltuieli, macroeconomia bugetului și procesele de luare a deciziilor bugetare;
- **Declarația și platforma de acțiune de la Beijing** (1995) se referă la necesitatea *„integrării perspectivei de gen în deciziile bugetare privind politicile și programele, precum și finanțarea adecvată a programelor specifice pentru asigurarea egalității între femei și bărbați.* "(Anexa II, capitolul VI, paragraful 345);
- **Declarația ministerială din Asia și Pacific privind promovarea egalității de gen și împuternicirea femei**lor (2014) prin care guvernele au convenit să *„implementeze, să supravegheze și să evalueze efectiv planificarea și bugetarea sensibilă la gen, pentru a promova cheltuieli bugetare ale sectorului public într-un mod eficient, efectiv și echitabil.*"(ST / ESCAP / 2713, secțiunea IV, paragraful 57, pagina 31);
- **Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă** (2015) angajează guvernele *„să majoreze semnificativ investițiile pentru a reducerea decalajului de gen, pentru a consolidarea suportului instituțiilor ce au legătură cu egalitatea de gen și pentru abilitarea femeilor la nivel global, regional și național. "*(A / RES / 70/1, paragraful 20)

INSTITUȚIONALIZAREA BUGETĂRII SENSIBILE LA GEN LA NIVEL LOCAL

Condițiile necesare pentru instituționalizarea bugetării sensibile la gen

Indiferent de mediul și nivelul de implementare al BSG, autoritățile responsabile ar trebui să țină cont de faptul că instituționalizarea BSG este un proces pe termen mediu-lung, care ar trebui să fie urmărit cu interes și perseverență. Procesul de instituționalizare al BSG presupune un efort financiar, de mobilizare a resurselor, și al actorilor la diferite nivele de administrare. La fel, va fi nevoie de angajament instituțional declarat și de asigurarea următoarelor condiții:

1. sensibilizarea decidenților;
2. sensibilizarea personalului tehnic și ale subdiviziunilor la dimensiunea de gen;
3. consolidarea capacităților și creșterea gradului de cunoaștere a subiectelor aferente genului;
4. colectarea datelor dezagregate pe sexe;
5. realizarea analizei regulare a impactului generat al veniturilor și cheltuielilor;
6. mărirea numărului de femei care participă în luarea deciziilor în cadrul exercițiului bugetar;
7. raportarea regulată a rezultatelor pe dimensiunea de gen.

Sensibilizarea decidenților

În baza numeroaselor evaluări ale succeselor și constrângerilor aferente integrării dimensiunii de gen în exercițiul bugetar s-a ajuns la concluzia este necesar un angajament principial al leadershipului relevant pentru ca procesul să fie de succes și durabil. Mulți economiști în general, și specialiștii în finanțe publice, în special, nu realizează că între relațiile de gen și finanțele publice există multiple legături. Prin urmare, este necesară creșterea gradului de conștientizare a factorilor de decizie că problemele de gen contează în ceea ce privește politicile și bugetarea.

Sensibilizarea personalului tehnic și ale subdiviziunilor la dimensiunea de gen

Pe lângă factorii de decizie politici, acești tehnicieni care lucrează în departamentele de planificare și bugetare din Ministerul Finanțelor/APL, direcții de finanțe raionale/ale primăriilor trebuie, de asemenea, să fie sensibilizați că munca pe care o depun poate avea un impact diferențiat asupra femeilor și bărbaților. Activitățile de sensibilizare trebuie să fie proiectate cu atenție pentru a aborda rezistențele care pot apărea odată ce funcționarii își dau seama că trebuie să își schimbe rutinele și ar trebui să introducă noi modalități de analiză a problemelor. Sub rezerva contextului socio-cultural dat, poate exista, de asemenea, opoziție față de abordarea de gen, care poate necesita linii de argumente sensibile din punct de vedere cultural, schimbări de atitudini și mentalități ale oamenilor.

Consolidarea capacităților și creșterea gradului de cunoaștere a subiectelor aferente genului

După ce factorii de decizie și tehnicienii sunt sensibilizați și deschiși să înceapă BSG, aceștia trebuie să fie instruiți „cum să o facă". Diferiți actori implicați trebuie să dobândească abilități și capacități relevante rolurilor sale în procesul de implementare a BSG. Experiența a arătat că atelierele de formare sunt un bun punct de plecare pentru consolidarea capacităților, dar ar trebui completate cu o formare la locul de muncă și de o îndrumare și instruire strânsă. Aici este nevoie de sprijinul tehnic strâns din partea ministerelor responsabile pentru gen, la fel ca și de prezența consultanților locali (de exemplu: organizațiile neguvernamentale ce promovează agenda gender) .

Colectarea datelor de dezagregate pe sexe

Planificarea și bugetarea în funcție de gen necesită disponibilitatea unor date fiabile dezagregate pe sexe și despre utilizarea timpului. În cadrul APL-urilor chestionarele sau metodele de colectare a datelor trebuie schimbate în concordanță cu standardele internaționale și regionale, în timp ce în alte date disponibile, dezagregate pe sexe, trebuie prelucrate, analizate și diseminate mai detaliat.

Realizarea analizei regulare a impactului generat al veniturilor existente și cheltuielilor

Pentru a evita separarea BSG de sistemele de gestionare a finanțelor publice, o perspectivă de gen ar trebui inclusă în documentele directoare standard de bugetare, cum ar fi circulara bugetară anuală, proiectele legilor bugetare anuale, formularele de raportare și manualele bugetare, precum și în procedurile de achiziții publice. În plus, obiectivele privind egalitatea de gen ar trebui să devină parte a performanței Ministerului Finanțelor, ministerelor sectoriale, administrației publice locale.

Realizarea analizei regulare a impactului generat al veniturilor și cheltuielilor

Impactul cheltuielilor publice și a metodelor de creștere a veniturilor asupra egalității de gen ar trebui analizate în mod regulat. În mod normal, impactul diferit asupra femeilor și bărbaților nu este realizat în mod implicit, ci vin ca urmare a politicilor publice ce sunt „oarbe" la dimensiunea de gen. Dovezile empirice pot contribui la îmbunătățirea direcționării politicilor bugetar, pe de o parte și la formularea unor politici mai eficiente pentru reducerea inegalităților de gen, pe de altă parte.

Mărirea numărului de femei care participă în luarea deciziilor în cadrul exercițiului bugetar

Femeile și bărbații au adesea priorități și nevoi diferite în ceea ce privește furnizarea serviciilor publice din cauza rolurilor și responsabilităților sociale diferite. În acest sens poate fi menționat că prescripțiile legale de cote nu sunt cunoscute la nivel local și trebuie difuzate mai pe larg. Uneori, ele sunt pur și simplu ignorate de instituțiile care sunt menite să le implementeze.

Raportarea regulată a rezultatelor pe dimensiunea de gen

La sfârșitul fiecărui an fiscal, Ministerul Finanțelor și / autoritățile publice locale raportează rezultatele executării bugetelor și posibilele slăbiciuni și ineficiențe ale sistemului de management financiar public. Există două posibilități de îmbunătățire a raportării cu privire la

rezultatele privind dimensiunea de gen: fie includerea unei perspective de gen în rapoartele periodice (de exemplu, revizuiri ale cheltuielilor publice sau declarații bugetare) sau publicarea unor rapoarte care se concentrează explicit pe egalitatea de gen (de exemplu, declarații privind bugetul de gen, rapoarte de gen).

Figura 1. Implementarea bugetării sensibile la gen. Cadrul general de acţiune

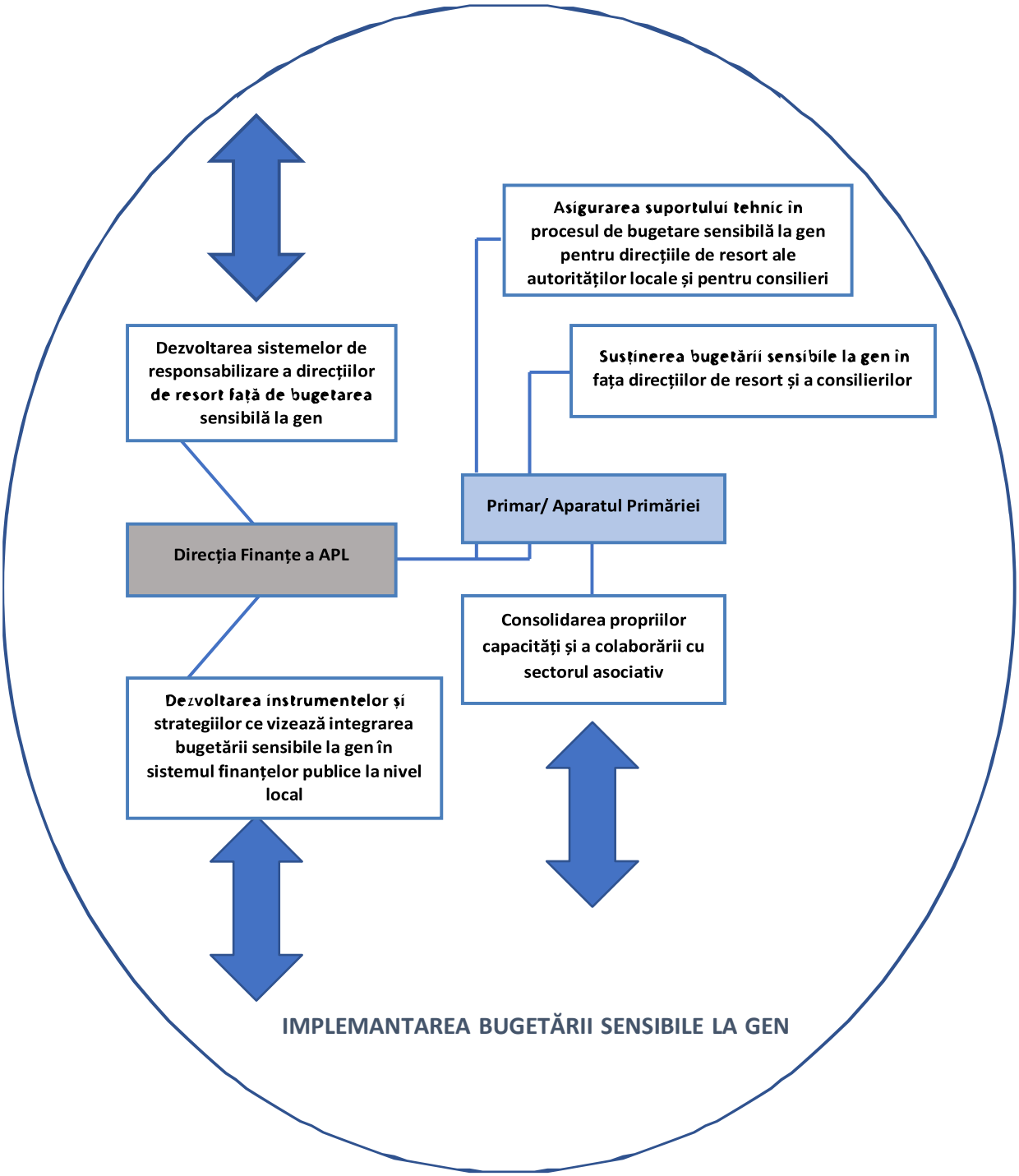

Sursa: elaborat de autori

Bugetarea sensibilă la gen prin prisma etapelor procesului bugetar[4]

Alinierea bugetării sensibile la gen la cadrul strategic de dezvoltare[5]

Înainte de dezvoltarea anumitor programe, autoritățile publice locale trebuie să colecteze și să analizeze toate informațiile disponibile pentru a identifica problemele aferente unor grupuri sociale și, ulterior, să conceapă politici ce ar rezolva aceste probleme. Un exemplu în acest sens ar fi asigurarea educației preșcolară de calitate pentru toți copii, indiferent de gen, apartenența etnică, posedarea unor necesități speciale, nivelul veniturilor, distanța excesivă pentru a ajunge la grădiniță, etc. La această etapă, un rol important îl joacă organizațiile neguvernamentale, care pot oferi studii/rapoarte sau alte informații relevante pentru identificarea problemelor. De asemenea, la această etapă pot fi dezvoltate anumite programe în baza acțiunilor de advocacy venite din partea societății civile.

Alinierea bugetelor locale la cadrul strategic de dezvoltare locală prin prisma dimensiunii de gen are loc prin răspunderea la câteva întrebări de bază:

- Cum sunt promovate și protejate drepturile omului, în special ale femeilor, în procesul de descentralizare?
- Este interesată și angajată administrația locală de a realizarea/facilitarea egalității de gen și abilitarea femeilor? Dacă nu, cum afectează acest lucru în general dezvoltarea socială și economică din zonă?
- Administrațiile locale au capacitatea necesară de a-și asuma angajamentele naționale cu privire la egalitatea de gen? Dacă nu, care sunt lacunele cum pot fi abordate în mod eficient?
- Cum echitatea de gen afectează condițiile care determină dezvoltarea locală?
- În ce moduri poate administrația locală, prin instrumentele sale, să pună în aplicare politicile naționale ce vizează furnizarea eficientă a serviciilor publice și îmbunătățirea nivelului de trai al comunității?
- Care sunt punctele de intrare pentru dezvoltarea locală echitabilă de gen?
- Cum poate administrația locală să devină mai pro-activă în investițiile destinate grupurilor sociale cu venituri reduse, în special femei sau bărbați marginalizați?
- Cum poate administrația locală să devină un jucător important pentru atenuarea inegalității la nivelul comunității?
- La ce nivel / domeniu de aplicare ar trebui să intervină și cu actorii de dezvoltare, ce strategii și resurse?

Pentru a răspunde la aceste întrebări ar fi oportună realizarea conexiunilor conceptuale între cadrul bugetar și aspectele ce țin de drepturile omului/egalitatea de gen. Un model al cadrului de relaționare a bugetului cu egalitatea de gen este prezentat mai jos (Tabelul 1).

Tabelul 1. Cadrul de relaționare a bugetului cu egalitatea de gen

Componentele cadrului bugetar	Relevanța pentru egalitatea de gen	Informația necesară
Inputuri (sursele bugetare	Sunt inputurile adecvate pentru	Date dezagregate pe

[4] Informație mai detailată privind procesul bugetar poate fi găsită în GHIDUL PRIVIND PARTICIPAREA ÎN PROCESUL BUGETAR

[5] La această fază se produce o intersecție dintre aspectele legate de bugetare sensibilă la gen și abordarea teritorială a dezvoltării teritoriale. Informație mai detailată privind abordarea teritorială a dezvoltării teritoriale poate fi găsită în Ghidul privind Abordarea teritorială a dezvoltării locale.

cheltuite conform unui program /linii bugetare)	atingerea egalității de gen, precum și a altor obiective?	sex Indicatorii de output și impact pot fi îmbunătățiți prin identificarea unor surse statistice relevante Înțelegerea relațiilor dintre sexe Este recomandat dialogul dintre guvern și societatea civilă pentru o mai bună înţelegere a situației
Activități (servicii publice planificate și livrate, de ex: servicii de sănătate sau suportul mediului de afaceri)	Sunt activitățile concepute să fie la fel de potrivite pentru femei și bărbați? Sunt activitățile adecvate pentru atingerea egalității de gen, precum și a altor obiective?	
Output (nivelul planificat și realizat de utilizare a activităților, de exemplu: numărul de pacienți lecuiți sau numărul de întreprinderi ce au beneficiat de suport)	Outputurile sunt distribuite în mod echitabil între femei și bărbați? Rezultatele sunt adecvate pentru realizarea egalității de gen, precum și a altor obiective?	
Impactul (nivelurile planificate și realizate ale scopurilor generale, de exemplu: nivelul de sănătate a populației, mediu de afaceri competitiv)	Impactul contribuie la promovarea egalității de gen, precum și a altor obiective?	

Sursa: preluat de la S. Quinn, „Gender budgeting: practical implementation", Consiliul Europei, 2009, p.28

Bugetarea sensibilă la gen la etapa elaborării și aprobării proiectului bugetului

Inițial ar trebuie de realizat o analiză a măsurilor bugetare din perspectiva egalității de gen. Această analiză ar ajuta primarul să înțeleagă modul în care diferite politici pot influența asupra egalității de gen. Informațiile din aceste analize, împreună cu o evaluare a nevoilor referitoare la egalitate de gen, ar ajuta ajută la argumentarea aplicării unei perspective de gen în alocarea resurselor. Acest lucru permite primarului să prezinte în fața consiliului un proiect de buget ce conține măsuri care să contribuie la reducerea lacunelor de egalitate de gen. De asemenea, includerea dimensiunii de gen la faza stabilirii indicatorilor de performanță bugetară ar facilita înțelegerea modului în care măsurile bugetare influențează la egalitatea de gen și ar permite societății civile să urmărească progresul realizat.

Când propunerea de buget este prezentată consiliului, o declarație privind bugetul de gen poate fi un instrument util în evidențierea măsurilor luate la nivel național pentru a obține rezultate privind egalitatea de gen. Această document poate include: (1) o declarație generală privind bugetul sensibil la dimensiunea de gen, care rezumă modul în care măsurile din buget sunt destinate să sprijine prioritățile privind egalitatea de gen, împreună cu (2) o declarație de progres care prezintă reușitele/carențele administrației locale în susținerea și valorificarea priorităților și obiectivelor naționale în domeniul egalității de gen. De asemenea, documentul poate include un raport privind distribuția cheltuielilor relaționate cu dimensiunea de gen, care ajută părțile interesate să identifice cantitatea de fluxuri financiare alocate politicilor care promovează egalitatea de gen. Ar fi bine ca declarația să conțină o analiză a impactului de gen pe cheltuieli specifice, care oferă o evaluare a efectului distribuțional al bugetului între sexe.

La elaborarea bugetului trebuie să se țină cont de câteva aspecte:

- Modificarea impozitării nu ar trebui să dezavantajează grupuri sociale dezavantajate în raport cu alte;

- Reducerea cheltuielilor nu ar trebui să afecteze semnificativ alocările pentru domenii care se referă la drepturile omului/egalitatea de gen, precum educația preșcolară sau protecția socială;
- Estimarea alocațiilor ar trebui de realizat într-o manieră acurată, pentru a nu subestima costurile unor programe aferente drepturilor omului/egalității de gen și astfel de a nu pune în pericol implementarea acestora.

La această etapă organizațiile societății civile, la fel, au un rol important. Societatea civilă, în procesul consultărilor publice, are rolul de a promova aspectele legate de drepturile omului în proiectele de bugete. De exemplu, în cazul în care lipsesc informații din declarația bugetului de gen sau, chiar, nu este prezentată nici o declarație, grupurile de advocacy pot alege să prezinte un document alternativ care evaluează dacă bugetul abordează problemele de bază care determină inegalitățile de gen.

La aprobarea bugetului autoritatea publică locală trebuie să atragă atenția la aceleași aspecte ca și în faza elaborării. De asemenea, trebuie să se asigure că societatea civilă se poate implica activ în procesul aprobării bugetului, inclusiv să se permită reprezentanților organizațiilor neguvernamentale să participe la ședințele consiliului local în care se dezbate bugetul.

Bugetarea sensibilă la gen în faza executării bugetului

Chiar dacă a fost aprobat un buget ce ia în considerare problemele legate de drepturile omului/egalitate de gen, în procesul de executare pot apărea unele carențe. Printre acestea putem menționa:

- domeniile legate de drepturile omului/egalitatea de gen sunt sub-finanțate;
- realizarea unor achiziții publice defectuoase ce cauzează supraplăți sau procurarea bunuri;
- deturnarea resurselor financiare din cauza corupției.

Din cauza problemelor ce apar la executarea bugetelor, monitorizarea cheltuielilor este esențială pentru a se asigura că alocările sunt realizate corect și că acestea contribuie la realizarea drepturilor omului. Dacă executarea bugetelor este o atribuție directă a autorităților publice, atunci în monitorizarea executării, pe lângă instituțiile statului, societatea civilă poate juca un rol important.

Evaluarea implementării bugetării sensibile la gen

După executarea bugetului este necesară evaluarea ex post a impactului de gen, iar auditul performanței ajută la identificarea dacă rezultatele prevăzute ale diferitelor măsuri bugetare au fost obținute. O perspectivă de gen în revizuirea cheltuielilor pentru următorul exercițiu bugetar ajută, de asemenea, să se asigure că orice decizie de realocare a cheltuielilor dintr-o zonă în alta ia în considerare potențialul ca aceste hotărâri vor avea un impact asupra inegalității de gen. Evaluările, cum ar fi auditul sistemelor de egalitate de gen, ajută la identificarea cât de bine funcționează inițiativele de bugetare a genului și elementele care stau la baza acesteia.

În cadrul acestei etape, principala sarcină este de a oferi un raport ce conține informații care pot ghida deciziile viitoare. În acest sens raportul trebuie să fie prezentă informații despre evoluția activităților programelor/proiectelor finanțate din surse bugetare și despre impactul acestora asupra diferitelor categorii de femei și bărbați și de a oferi. La elaborarea raportului trebuie să se țină cont de următoarele aspecte:

- Informații despre activitățile / intervențiile planificate și bugetele anexate;
- Stabilirea valorii reale a fondurilor alocate;
- Verificarea progreselor înregistrate în implementarea programului în raport cu fondurile alocate, cerințele și standardele BSG;

Întrebările-cheie la care ar trebui să răspundă în raport includ următoarele;

- Care sunt rezultatele și rezultatele activităților implementate și cum au afectat acestea diferitele categorii de femei și bărbați?
- Cine beneficiază mai mult de activitățile întreprinse și de ce?
- Cum pot beneficia de pe urma activităților și alte grupuri defavorizate?
- Ce schimbări pot fi introduse / întreprinse pentru a îmbunătăți performanța programului?

Tabelul 2. Etapele procesului de bugetare sensibilă la gen

Etapele procesului bugetar	Activități	Comentarii
Elaborarea cadrului strategic și instituțional pentru promovarea bugetării sensibile la gen	Existența/Elaborarea unui document în care se constată obligația autorităților publice de a consolida egalitatea de gen (drepturile omului)	În cazul absenței unei legi care se afirme obligația autorităților publice de a consolida egalitatea de gen, autoritatea publică locală ar trebui să elaboreze și aprobe un document prin care se angajează să promoveze egalitatea de gen
	Delegarea funcțiilor privind analizarea și monitorizarea situației gender la nivelul comunității	În cadrul primăriei unul dintre funcționari, în mod constant se va ocupa de aspectele gender. Funcționarul ar putea institui un „registru” problemelor gender
	Includerea în strategiile de dezvoltare a localității a obiectivelor ce țin de egalitatea gender	
Elaborarea și aprobare bugetului	Realizarea analizei situației în domeniul gender	Identificarea domeniilor în care există probleme gender
	Elaborarea unui proiect de buget ia în considerație aspectul gender	La această etapă se va ține cont de problemele întâlnite anterior în executarea bugetelor, precum și analiza situației gender. În acest scop pot fi utilizate rapoartele din anii precedenți privind executarea bugetului, rapoartele Curții de Conturi, constatările analizei situației în domeniul gender, analize alternative ale organizațiilor neguvernamentale.
Executarea bugetului	Executarea propriu-zisă a bugetului și monitorizarea	Pentru autorități rapoartele lunare/trimestriale privind executarea bugetului reprezintă prima

	procesului de executare	sursă de informație pentru monitorizarea procesului de executare a bugetului. De asemenea, autoritățile publice pot apela l anumite instrumente de monitorizare în care se implică și reprezentanți ai comunității, cum ar fi: monitorizarea achizițiilor (în acest sens pot fi create grupuri speciale, în care intră reprezentanții ai societății civile) sau monitorizarea procesului de livrare a bunurilor și serviciilor (acest exercițiu este mult mai participativ și presupune implicarea beneficiarilor,de exemplu: persoanele ce frecventează biblioteca pot monitoriza achiziționarea cărților)
Raportare și evaluare	În rezultatul acestei acțiuni trebuie de identificat omisiunile legate de executarea bugetului, inclusiv a aspectelor legate de bugetarea gender. În baza acestor constatări se elaborează propuneri privind îmbunătățirea execuției bugetare și a bugetării sensibile la gen.	La această etapă autoritatea publică va elabora și prezenta raportul privind executarea bugetului. De asemenea, trebuie de analizat și rapoartele Curții de Conturi (dacă au fost elaborate) sau rapoarte alternative (studii realizate de structuri academice sau ONG-uri). Totodată, la această fază ar trebui de aflat opinia comunității privind calitatea impactul cheltuielilor bugetare și calitatea serviciilor publice. În acest sens pot fi utilizate fișele de raportare a cetățenilor – un instrument de intervievarea a cetățenilor pentru a evalua gradul satisfacție față de calitatea și eficiența bunurilor și servicii publice livrate.

Sursa: elaborat de autori

INSTRUMENTELE SPECIFICE IMPLEMENTĂRII BUGETĂRII SENSIBILE LA GEN

Analiza cheltuielilor publice din perspectiva gender[6]

Analiza cheltuielilor publice din perspectiva de gen este un exercițiu care trebuie realizat pe parcursul întregului proces bugetar. Cunoașterea informației despre repartizarea banilor publici către femei și bărbați constituie primul pas către realizarea faptului că bugetele publice merită abordate din perspectiva gender. Alături de datele care dezvăluie distribuția cheltuielilor publice între sexe, analiză trebuie să includă informații care să arate cum necesitățile sunt determinate de apartenența la sexul masculin sau feminin. Este interesată experiența Elveției în realizarea unei analize integrate a perspectivei gender (Anexa 2). Trebuie de menționat practica Elveției este destul de complexă, însă pot fi preluate anumite abordări pentru Republica Moldova.

Metodologia de analizare a perspectivei gender presupune o abordare recurentă; analiza trebuie realizată în fiecare an în cadrul procesului bugetar. Acest fapt implică o perfecționarea continuă a analizei. Analiza presupune parcurgerea 6 etape:

1. Examinarea tuturor informațiilor disponibile despre linia bugetară analizată: indicatori de performanță aferenți acțiunii/programului finanțat din linia bugetară, evoluția cheltuielilor în timp și impactul acestora, informații despre programe similare;
2. Colectarea informațiilor despre grupul țintă, în special din perspectiva de gen: rapoarte statistice, rapoarte independente elaborate de mediul academic sau de organizații ale societății civile, evaluarea impactului programelor asupra beneficiarilor (efectuarea chestionărilor, interviurilor), rapoarte oficiale sau independente de evaluare a programelor, consultarea cu reprezentanții societății civile (consultarea cu societatea civilă trebuie să devină un mecanism permanent);
3. Determinarea obiectivelor referitoare la egalitatea de gen;
4. Schițarea strategiei de alocare a resurselor, astfel încât să fie atinse obiectivelor de gen. Trebuie de atras atenție întregii infrastructuri asociate alocării resurselor: mecanismelor de luare a deciziilor, proceselor de raportare;
5. Stabilirea indicatorii relevanți pentru gen;
6. Stabilirea proceselor de monitorizare și evaluare. Este important că toate aspectele legate de integrarea bugetării sensibile la gen să fie monitorizate și evaluate, iar procesul să fie modificat în dependență de feed-back primit . În această etapă trebuie să se țină cont de următoarele aspecte:

- Modificările în cheltuielile bugetare au dus la îmbunătățirea egalității de gen?
- E nevoie de modificări suplimentare în alocările bugetare pentru a consolida egalitatea de gen?

[6] **Informații mai detailate privind analiza bugetului poate fi găsită în Ghidul privind Analiza independentă a bugetelor**

- Cum poate fi extinsă analiza de gen pentru a îmbunătăți bugetarea sensibilă la gen?
- Sunt nevoie de resurse și traininguri suplimentare?

Analiza incidenței beneficiilor

În cazul Elveției principalul instrument al cercetării cantitative a fost **analiza incidenței beneficiilor** (AIB). Multe inițiative derulate în toată Europa ce promovau bugetarea sensibilă la gen au utilizat această abordare, însă au ajustat-o în dependență de specificul țării/regiunii unde era aplicată. În linii mari, analiza incidența beneficiilor reprezintă un calcul simplu pentru a afla costurile unitare.

Tabelul 3. Metodologia aplicată în Elveţia, 1996

Pașii	Exemple
Obținerea datelor	Rupturi în seriile ce reflectă cheltuielile bugetare
Clasificarea cheltuielilor în dependență de • Angajare • Beneficii • Munca neplătită a femeilor	• Statul prin activitatea sa creează mai multe locuri de muncă pentru bărbați sau femei • Statul prin activitatea sa oferă beneficiu mai mari bărbaților sau femeilor? • Reducerea cheltuielilor publice rezultă în creșterea muncii neplătite a femeilor?
Calcularea diferențelor	Compararea fazei de reducere a costurilor cu perioada de referință
Relevanța pentru politicile publice	Egalitatea de gen trebuie să devină un aspect integrat în politicile publice

Sursa: preluat de la S. Quinn, „Gender budgeting: practical implementation", Consiliul Europei, 2009, p.25

AIB are următoarele componente:

- **Contextul**
- AIB poate fi aplicat atât la nivel agregat, cât și pentru o linie bugetară (finanțarea din surse bugetare a unui program de sănătate, a finanțării transportului rural, etc.);
- De multe ori AIB utilizat în inițiativele pilot;
- **Obiective**
- Dezvăluirea modului în care bărbații și femeile beneficiază de serviciile guvernamentale și, prin urmare, de cheltuielile guvernamentale;
- Sensibilizarea factorilor decizionali cu privire la impactul diferit pe care îl politicile publice asupra femeilor și bărbaților;
- Argumentarea necesității utilizării abordărilor gender în cazul adoptării deciziilor bugetare;
- **Proceduri**
- Determinarea cheltuielilor bugetare efectiv realizate;
- Determinarea numărul de beneficiari;
- Determinarea costului unitar, adică costul per beneficiar;
- Specificarea numărul de femei și bărbații care au beneficiat de pe urma cheltuielilor bugetare;
- **Rezultate**

- Obținerea unei imagini generale a cheltuielilor bugetare dezagregate pe sexe;
- Rezultatele pot releva o distribuție disproporționată a cheltuielilor pe sexe;
- Exercițiul indică asupra domeniilor în care pot fi elaborate noi analize;
- În rezultatul realizării AIB pot fi colectate informații suplimentare pentru a obține o înțelegere mai bună a impactului cheltuielilor publice asupra femeilor și bărbaților.

Analiza poate fi extinsă și asupra altor arii. În fond, un aspect important al bugetării pe sexe constă în reunirea unor informații care în mod normal nu sunt examinate împreună, cum ar fi egalitztae de gen și finanțele publice(Elson 2002).

Evaluarea conștientizării dimensiunii gender a beneficiarilor

Evaluarea conștientizării dimensiunii gender a beneficiarilor reprezintă traducerea în română a expresiei englezești **Gender Aware Beneficiary Assessment**. Acest instrument este utilizat în faza evaluării BSG și are drept scop examinarea influenței comportamentului și opiniilor oamenilor asupra cererii față de serviciile publice și infrastructură. Evaluările beneficiarilor pot fi realizate prin aplicarea metode cantitative și calitative și au drept scop colectarea informațiilor despre percepțiile și experiențele utilizatorilor actuali și/sau celor potențiali față de calitatea serviciilor și infrastructurii finanțate din buget. Evaluarea oferă răspunsuri la două întrebări: „Dacă banii publici sunt cheltuiți în conformitate cu nevoile și prioritățile oamenilor?" și „Dacă utilizatorii sunt mulțumit de calitatea serviciilor publice și a infrastructurii?".

Metodele calitative cuprind interviuri conversaționale unu-la-unu în jurul unor subiecte cheie sau teme de interviu, discuții focus grup sau observații ale participanților. Metodele calitative sunt potrivite în special pentru dezvăluirea cauzelor ascunse ale comportamentului, de exemplu refuzul de a utiliza serviciile furnizate. În multe medii culturale, bărbații nu au acces la femei care nu sunt membre ale familiilor lor. Prin urmare, dacă se folosesc interviuri față în față, informatorii de sex feminin ar trebui să fie intervievați de cineva de același sex pentru a se asigura că vocile femeilor sunt ascultate. În general, abilitățile și competențele intervievatorilor sunt foarte importante pentru obținerea unor rezultate semnificative.

Sondaje privind sensibilitatea gen a cheltuielilor publice

Acest instrument se utilizează la faza de elaborare și evaluare a BSG. Alocările bugetare nu întotdeauna reflectă bine prestările reale de servicii atât din punct de vedere cantitativ, cât și calitativ. Un instrument care ajută să răspundă la întrebarea dacă fondurile alocate în buget pentru un scop special ajung la unitatea de servicii prevăzută (de exemplu, un centru de sănătate sau o școală) este un sondaj de urmărire a cheltuielilor publice. Acest instrument este util în sectoarele în care banii (și uneori bunurile) trebuie să treacă prin mai multe niveluri de guvernare și birocrație înainte de a ajunge la punctul final de livrare a serviciului. De obicei, se utilizează chestionare diferite pentru intervievarea managerilor unității și a utilizatorilor unui serviciu public. Deoarece unii respondenți pot fi interesați în oferirea unor informații false (de exemplu, pentru a ascunde corupția sau ineficiențele), informațiile obținute din diferite surse ajută la verificarea încrucișată a datelor. În plus, chestionarele sunt folosite pentru colectarea de date din evidența l instituțiile guvernamentale locale, regionale și naționale. În multe APL se pot observa diferențe între sumele de bani care sunt alocate

pentru un anumit serviciu din buget și suma de bani care este cheltuită efectiv pentru acest serviciu, de ex. privind educația sau extinderea agricolă. Aceasta se poate datora diferitelor cauze:

- Raportarea unor rate mici de execuție a cheltuielilor, deoarece APL nu posedă capacități suficiente pentru a implementa proiecte;
- Procedurile administrative, cum ar fi achizițiile publice, pot dura foarte mult timp;
- S-ar putea ca banii să nu ajungă la furnizorii finali de servicii, deoarece se pot îndepărta în timp ce trec prin verigile superioare ale ierarhiei administrative.

Cardurile de raportare a cetățenilor dedicate aspectelor gender

Un alt instrument ce se utilizează la faza de executare și evaluare a BSG și care ajută la furnizarea de feedback cu privire la percepțiile utilizatorilor privind calitatea, adecvarea și eficiența serviciilor publice sunt cardurile de raportare a cetățenilor. Cardurile reprezintă sondaje participative și au drept scop să responsabilizeze furnizorilor de servicii. Rezultatele atestate în cardurile de raportare sunt adesea discutate public și preluate de mass-media. Totodată, deoarece femeile și bărbații au adesea percepții și priorități diferite, datorită rolurilor și responsabilităților diferite, este important să se asigure că femeile sunt intervievate și implicate în sondajele, în aceeași măsură ca și bărbații.

ANEXE

Anexa 1. Proiectul *G+* (Andaluzia, Spania)

ASPECTE GENERALE. În Andaluzia încorporarea inițiativelor gender în procesul bugetar s-a realizat prin intermediul proiectul ***G+***, care este implementat din 2007. Proiectul a fost schițat pentru structurile organizațională mari și complexe, cu competențe largi și în prezent cuprinde toate instituțiile publice din regiune.

SCOPURILE PROIECTULUI:

- Introducerea unui sistem de gestionare a schimbării valorilor organizaționale, astfel încât să fie recunoscută importanța abordărilor gender ca un instrument de garantarea drepturilor și bărbați și femei;
- Definirea unui set de instrumente analitice pentru identificarea obstacolelor pentru atingerea egalității de gen în diferite arii;
- Dezvoltarea unor strategii simple pentru determinarea impactului programelor bugetare asupra egalității de gen;
- Proiectarea unei metodologii simple pentru încorporarea inițiativelor gender în procesul bugetar.

ETAPELE PROIECTULUI:

1. **Clasificarea programelor conform ratingului G+**. Instituțiile publice își autoevaluează capacitățile în domeniul egalității d egen. La această etapă, este implicată și o echipă din experți care monitorizează procesul de evaluare. În rezultatul acestei etape programele sunt clasificate în dependență de impactul și relevanța acestora pentru egalitatea de gen: ***g0*** – programele ce nu au impact; ***g1*** – programe ce afectează doar atitudini interne ale cetățenilor: ***G*** – programe cu un impact redus; ***G+*** programe cu o influență mare ce pot schimba realitatea;
2. **Creșterea „notei" programelor.** Este o etapă importantă din proiect, care țintește progresul și transformarea programelor din unele care au impact minor spre unele cu un înalt grad de influență. Pe măsură ce „nota" programului crește, instituțiile responsabile de implementarea acestuia trebui să furnizeze informații și analize mai consistente privind impactul asupra egalității de gen și să elaboreze instrumente ce ar îmbunătățiți realizarea programului;
3. **Monitorizarea.** Ultima etapă presupune crearea unui sistem continuu de monitorizări a programelor pentru a evalua consistența acestora și a consolida progresele obținute.

REZULTATE. În 2015 bugetul regiunii Andaluzia constituia 29,6 miliarde de EURO, iar 2/3 dintre programele bugetare aveau calificativul ***G+***.

Anexa 2. Studiul pentru analiza bugetului distinct pe gen (Elveția, 1996)

În Elveția inițiativa privind bugetarea gender ce s-a bucurat de cea mai mare atenție este studiul BASS publicat în 1996. Prin această cercetare s-a dorit să se analizeze dacă femeile au fost afectate mai tare, atunci când s-au realizat reduceri ale cheltuielilor publice. Studiul a fost comandat de: membrii de sex feminin a Uniunii Elveține a Serviciilor Publice, Conferința Elvețiană a Delegaților Egalității de Gen și Federația Serviciilor Publice, și a fost realizat de Centrul Elvețian pentru Muncă și Politici Sociale (BASS), iar în cadrul cercetării au fost analizate evoluțiile cheltuielilor publice pentru o perioadă de zece ani, din 1984 până în 1994.

Studiul s-a focusat pe trei criterii:

1. Beneficiul obținut din cheltuielile publice
- Clasificarea funcțională a cheltuielilor categorisită în 3 grupe în funcție de impactul lor asupra femeilor și bărbaților: i) influență egală asupra bărbaților și femeilor; ii) favorizează mai mult femeile; și iii) favorizează;
- calcularea sumelor totale se face anual pentru fiecare dintre cele trei categorii;
- Analiza comparativă pentru a determina tendințele aferente diferențelor de impact pentru 10 ani;

2. Diferențierea impactului asupra angajării femeilor și bărbaților
- diferențierea impactului asupra angajării femeilor și bărbaților în serviciul public;
- diferențierea impactului asupra angajării femeilor și bărbați ce sunt conectați achizițiile publice;

3. Impactul asupra muncii neplătite
- cheltuieli trebuie clasificate în funcție de impactul asupra forței de muncă neplătite.

Analiza a relevat o distribuție inegală a cheltuielilor publice pentru bărbați și femei.

Este important să se țină cont de faptul că acest studiu și-a propus să răspundă la întrebări ce relevă impactul reducerii cheltuielilor bugetare asupra femeilor. Mai exact, s-a întrebat dacă economisirea banilor public a fost în detrimentul femeilor. Nu a fost realizată o analiză despre impactul reducerii cheltuielilor publice asupra femei și bărbați. Deși pot metoda utilizată în cercetare are anumite limitări, studiul oferă o analiză la nivel macro și meso-economic a impactului cheltuielilor publice asupra relațiilor dintre femei și bărbați.

Studiul a reprezentat o inițiativă „din afară" Guvernului și a folosit informații disponibile publicului. De fapt, cercetarea reprezintă un model pentru acumularea și analizarea informațiilor în scop de advocacy. Una dintre principalele provocări pentru realizarea studiului a fost disponibilitatea datelor.

Anexa 3.

ACȚIUNI PE PARCURSUL PROCESULUI BUGETAR

Primul cerc
Proces bugetar (etapele)

Al doilea cerc
Acțiuni ale autorităților publice

Al treilea cerc
Acțiunile ONG

AIG
Analiza impactului gender

Pe parcursul ciclului bugetar societatea civilă ar trebui să:

- Demonstreze prin studii necesitatea bugetării sensibile la gen
- Lobeze pentru implementarea bugetării sensibile la gen în fața autorităților publice
- Consolideze capacitățile organizațiilor neguvernamentale aferente participării în procesul bugetar
- Creeze alianțe pentru a sprijini promovarea bugetării sensibile la gen

Pe parcursul ciclului bugetar autoritățile publice ar trebui să:

- Asigure că persoanele responsabile pentru buget au capacități pentru implementarea bugetării sensibile la gen
- Colecteze și să publice datele dezagregate pe sexe
- Colecteze și să publice datele statistice privind munca neremunerată
- Constituie mecanismul instituțional și să se asigure că există resurse pentru a asigura implicarea societății civile în dialog cu Guvernul

Pe parcursul ciclului bugetar organizațiile neguvernamentale internaționale ar trebui să:

- Împărtășească cele mai bune practice internaționale ce se referă la bugetarea sensibilă la gen
- Promoveze adoptarea de către organizațiile internaționale a bugetării sensibile la gen
- Consolideze capacitățile societății civile din țară să se implice în proiecte de bugetară sensibilă la gen
- Consolideze capacitățile autorităților publice să înțeleagă și să implementeze politici sensibile la gen
- Acorde asistență tehnică pentru livrarea datelor statistice dezagregate pe sexe
- Acordarea suportului financiar pentru proiectele ce promovează bugetarea sensibilă la gen

Expert-Grup

+373 22 929 994

str. A. Bernardazzi 45
MD-2012, Chișinău
Republica Moldova

info@expert-grup.org

IPRE

+373 22 788 978
+373 22 788 986
+373 22 788 989

str. București 90, of. 20
MD-2001, Chișinău
Republica Moldova

info@ipre.md

bugetulmeu.md